

Nam si apud Ethnicos de pacti illius conventionisque materia & forma controversia esset, non aliter profecto illi, ac nostri theologi loquerentur. Ita Lutherus more suo theologos satis iocose ludit, quod religionis nostræ sacramentum ex his, vel integrum & perfectum constituissent, quæ penitus omnia in matrimoniis paganorum reperirentur. Ac certe materiam & formam civilis naturalisque contractus, quibus in omni semper lege omnes usi sunt, quæque perpetuo & fidelibus & infidelibus fuere communes, easdem omnino esse materiam & formam, quibus integra & perfecta nostræ religionis constituentur sacramenta, non Lutheri dicam, sed vix cuiquam persuaderi poterit, nisi ei, apud quem tantum opinio præiudicata potest, ut etiam sine ratione valeat. Equidem cum ad respondendum argumentis Lutheri me comparo, quibus ille multipliciter sacramentum hoc conatur evertere, non id defendendum sumo, matrimonium eiusmodi sacramentum esse, in quo nulla sacri facies appareat, quodque univoce cum cæteris sacramentum esse ne cogitatione quidem informari posse videatur. Sed siue nostra opinio vera, siue falsa sit, nihil enim moror, si Lutherani de hoc matrimoniorum genere disceptare voluerint, intelligant se in scholæ disceptationes incurrisse. Nec oportere catholicum ad eorum argumenta respondere. Sin vero argumententur, matrimonium cum sacris cæremoniis, cum sacra materia, cum sacra forma, a sacro ministro administratum, quemadmodum in ecclesia Romana semper usque ab apostolis administratum est; si hoc, inquam, argumententur, sacramentum ecclesiæ non esse, tunc catholicus respondeat fidenter, animose defendat, secure contra pugnet. Poterit enim consentaneas causas omni poscenti reddere de ea, quæ est in ecclesia, firma, perpetua, constansque doctrina. Poterit fidem quoque nostram & suaviter insinuare fidelibus, & graviter ab infidelium calumniis vindicare. Quam ego cum Lutheranis disputationem libentissimo nunc animo aggrederer, si id huius libri institutum pateretur. Video autem me plus, quam ratio argumenti positi postulabat, digressum esse. Si digressio tamen dicenda est, ubi quod in utramque partem adeo probabiliter disputari potest, hoc nos contendimus non ad catholicam fidem, sed ad scholæ opiniones

nes referendum. At ea res verbis paucioribus dici poterat. Poterat sane. Verum difficile est, ut in omni loco verba rebus quasi paria & demensa respondeant. Et libuit tandem quamplurimis argumentis addicere, sine ecclesiæ ministro coniugii sacramentum nullum esse, ut inde pateret eam quæstionem nullo modo ad fidem attinere, quod secundo loco pollicitus sum. Attende nunc lector, dum illud, quod postremum erat, absolvimus. Non omnes, inquam scholæ theologi in eam sententiam convenerunt, quemadmodum in argumento sumitur. Quin etiam nonnulli graves auctores nobiscum sentiunt. Atque in primis Guillelmus Parisiensis in libro de sacram. tract. de *Matrimonio* cap. 9. quæst. 1. (12) negat, matrimonium veri nominis sacramentum esse, & sacramentalem virtutem habere, nisi sacerdotali ministerio consecratum fuerit. Nam Magistrum & Durandum non refero, qui in univèrsum opinantur, matrimonium gratiam non conferre. Qui profecto hoc loco non errassent, nisi communis opinio in extremo posita eis vehementer improbaretur. Patres item concilii Colonienfis aperte inficiantur, clare destinum matrimonium esse proprie sacramentum, atque iidem quoque non obscure asserunt, aliud esse verbum, quo contrahitur matrimonium, aliud, quod efficit matrimonii sacramentum. Nec satis esse ad sacramentum ea verba, quibus mutuus consensus exprimitur. Sed aliud verbum requirendum, quod, ut in cæteris sacramentis, accedens ad elementum faciat sacramentum. Quod utique verbum fidei sit, non naturæ. Quorum in hæc sententiam difficile est factu non probare. In eo non probo, quod verbum illud, quo sacramenti forma continetur, non inde petunt, unde semper catholicis petitur. Enim vero quibus ritibus quibusque omnino verbis sacramenta ecclesiæ conficienda sint, non aliunde verius, tutius, constantius peti potest, quam ab ecclesiæ Romanæ perpetua consuetudine. Sed de his non est hic locus differendi. Alio forte opportunius propriam huius sacramenti materiam & formam explicabimus. Nunc ad id, quod instituimus. Non ii solum, quos diximus, nostræ sen-

ten-

(12) Vide etiam eundem capit. 1. de baptismo.

tentiæ assentiuntur, sed Petrus Palud. 4. sentent. dist. 5. quæst. 2. imprudens in eam quoque descendit. Nam quum vir & fœmina civiliter contrahunt, etiam si peccatores sint, nec pœnitentiam agant, non credit eos esse reos sacrilegii. Id quod nullo modo probabile esset, si eiusmodi matrimonium esset verum ecclesiæ sacramentum. Omnes quippe sine controversia sacrilegi sunt, qui post peccatum mortale sine pœnitentia Christi sacramenta percipiunt. D. vero Thomas licet in scriptis communes fere opiniones sequeretur, sed a veritate tandem rationeque coactus nostræ opinioni subscripsit. Cum enim in 4. dist. 1. quæst. 1. art. 3. docuisset, verba in omni sacramento necessaria esse, quinto id argumento impugnavit in hunc modum. *Pœnitentia & matrimonium sunt sacramenta: sed de integritate eorum non sunt verba aliqua, &c.* Cui argumento ille quidem respondit, quod *matrimonium secundum quod est in officium, & pœnitentia secundum quod est virtus, non habent aliquam formam verborum. Sed secundum quod utrumque est sacramentum in dispensatione ministrorum ecclesiæ consistens, utrumque habet aliqua verba.* Hactenus D. Thomas. Et 4. lib. adversus gent. cap. 78. non aliter docet, nuptias sacramentum esse, nisi ad modum, quem diximus, per ecclesiæ ministros populo dispensentur. *Ea, inquit, quæ per ministros ecclesiæ populo dispensantur, sacramenta dicuntur. Matrimonium igitur, secundum quod consistit in coniunctione maris & fœminæ intendentem prolem ad cultum Dei generare & educare, est ecclesiæ sacramentum. Unde & quadam benedictio nubentibus per ministros ecclesiæ adhibetur.* Hæc ille. Ac patrum quidem memoria matrimonium proprie esse sacramentum, ita demum proditum est, si sacerdotis ministerium interveniat. Sic Calixtus in epistola ad omnes Galliarum episcopos prodit (13). Sic Syricius ad Cumerium Tarracoenf. episcopum cap. 4. Sic Nicolaus 3. quæst. 2. cap. *Latharius*. Sic Hormisda, Evaristus, Isidorus, quos refert Gratianus 30. quæst. 5. prodidit. Sic concilium Carthag. 4. cap. 13. referturque 30. q. 5. cap. *Sponsus*. Sic concilium Lugdun. & refertur 35. quæst. 3. cap. *Nulli*. Sic concilium Lateranenf. de

(13) 3. quæst. 4. *consanguineorum*.

de symon. cap. *Cum in ecclesia corpore*. Sic concilium Constantenf. sub Martino 5. in fine concilii. Sic Clemens de privil. Religiosi. Sic Ambros. lib. 1. epist. epist. 1. quæ scribitur ad Vigilium. Quorum ego testimonia, nec adscribo, nec expendo, quoniam, ut dixi, alterius & loci & temporis est disputatio. Certe Evaristus (14) matrimonium clandestinum sine sacerdote contractum, tantum abest, ut sacramentum ecclesiæ fateatur, ut adulterinum etiam contubernium appellet. His adde, quod nostræ etiam opinioni subscribunt iurisperiti propemodum universi, qui quum negant, matrimonium gratiam conferre, sine dubio id intelligunt de contractu civili, quem sacramentum latius usurpato vocabulo appellant. At cum administratio sacerdotalis accedit, non obscure iurisperiti tradunt, per actum sacerdotis consecrantis coniugium gratiam conferri; ideoque non licere pro eo pecuniam accipere, quia sacramentum ecclesiasticum est. Vbi iure consulti probabilius, ut equidem sentio, quam theologi loquuntur. Tametsi theologi etiam quidam docti sane & graves inventi sunt, quibus communis illa reliquorum sententia displiceret. Pro qua si qui adhuc contra nos steterint, non habent statim nostra placita damnare, sed idonea aliqua argumentatione refellere. Ego enim etsi non is sum, qui nihil unquam falsi approbem, sed ea, quæ dissero tamen, non arroganter præiudico, nec revoco ad arbitrium meum, sed vel sanctorum testimoniis, vel ratione probabili consentaneaue confirmo. Sic iure ac merito possum a viris doctis postulare, ut de me non nisi causa cognita iudicent. Quod si rationibus, quibus ego ducor, falsam me habere sententiam doceant, gratissime accepturus sum. Vt vero sine argumentis quisquam sola me asseveratione vincat, fieri certe vix potest. Sed de scholæ auctoritate dictum est satis.

(14) In epist. 1. *decretorum suorum*.